Etuuspalvelut
Lakiyksikkö /
Kansainvälisten asioiden johtava lakimies Arja Paijo

10.11.2021

Kela 149/010/2021

Eduskunta
Sosiaali- ja terveysvaliokunta
StV@eduskunta.fi

Asiantuntijalausunto sosiaali- ja terveysvaliokuntaan 11.11.2021

VNS 6/2021 vp Valtioneuvoston selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista

Kela on lausunut 12.3.2021 Työ- ja elinkeinoministeriölle luonnoksesta hallituksen selonteoksi kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista. Kelan lausunnossaan esille nostamia asioita, erityisesti kieliopintojen ja yhteiskuntaorientaation tärkeys kotoutumisessa, on huomioitu valtioneuvoston selonteossa VNS 6/2021.

Kielikoulutus ja yhteiskuntaorientaatio

Kela toi 12.3.2021 antamassaan lausunnossa esille, että Kela on etuuksien toimeenpanijana merkittävä toimija maahanmuuttajien arjessa. Käytännön työ etuuksien toimeenpanijana on osoittanut, että maahanmuuttajien arjen parempi hallinta ja mahdollisuudet toimia yhteiskunnassa ovat työllistymisen ohella itsessään jo tärkeitä ja olennaisia tavoitteita. Näiden tavoitteiden saavuttamista edistää hyvä kielitaito sekä ymmärrys suomalaisen yhteiskunnan toimintatavoista. Kela pitääkin hyvänä esitystä yhteisestä kotoutumisen johdantojaksosta, joka pitää sisällään kielikoulutusta ja yhteiskuntaorientaatiota. Myös omakielinen yhteiskuntaorientaatio tukisi kotoutumista. Hyvä kielitaito sekä ymmärrys yhteiskunnan toiminnasta parantavat maahanmuuttajien kykyä asioida Kelan suuntaan. Käytännössä jo pidempäänkin Suomessa asuneiden maahanmuuttajien puutteellinen kielitaito hankaloittaa Kela-asiointia aiheuttaen tulkkauskustannuksia ja mahdollisia väärinymmärryksiä.

Kela pitääkin hyvänä selontekoon VNS 6/2021 sisältyvää esitystä kehittää kielikoulutukseen osallistumismahdollisuuksia myös pidempään maassa asuneille maahanmuuttajille sekä selonteossa mainittua velvollisuutta sopia kielitaidon jatkokehittämisestä esimerkiksi työllistämissuunnitelmassa, jos tavoitteita ei kotoutumissuunnitelman puitteissa saavuteta. Kela pitää hyvänä myös, että kotoutumisohjelman johdantojakso järjestettäisiin yhteistyönä viranomaisten ja järjestöjen välillä. Yhteistyö koulutuksen suunnittelussa on tärkeää, jotta myös arjen asioinnissa havaitut haasteet tulevat siinä huomioiduksi. Kela kannattaa myös selonteossa esitettyä avoimen ja maksuttoman digitaalisen kielen oppimisen kokonaisuuden tuottamista. Selonteossa on huomioitu myös Kelan lausunnossaan esiin nostama tarve kehittää kuntoutuksen ja kielikoulutuksen yhdistäviä malleja. Myös esitys kertauskurssien mahdollistamisesta on hyvä.

Tarvittaessa kotoutumissuunnitelmaan voitaisiin selonteon mukaa sisällyttää myös digitaitoja. Tämä on kannatettavaa, koska hyvät digitaidot helpottavat asiointia myös Kelan suuntaan.

Kotoutumisohjelman henkilöpiiri

Kela kiinnitti lausunnossaan 12.3.2021 huomiota myös siihen, että työllistymistä edistävien kotouttamistoimenpiteiden lisäksi kotoutumisessa tulisi kiinnittää huomiota myös ryhmiin, jotka eivät heti maahan saavuttuaan suuntaa työmarkkinoille. Myös osatyökykyiset tulisi huomioida.

Kela pitää selontekoon VNS 6/2021 tehtyjä lisäyksiä ja esityksiä koskien kotoutumisohjelman laajentamista työvoiman ulkopuolella oleviin sekä henkilön tarpeiden ja tarvittavien toimenpiteiden entistä yksilöllisempää arviointia kotoutumissuunnitelmaa laadittaessa hyvinä.

Alaikäisenä Suomeen saapuvat

Kela kiinnitti lausunnossaan 12.3.2021 huomiota siihen, että suurin osa alaikäisenä yksin Suomeen saapuneista lapsista on monien palvelujen ja tuen tarpeessa vielä täysi-ikäistyttyään. Lainsäädännössä tulisikin varmistaa viranomaistaho, joka ottaisi vastuun nuoren palvelujen kokonaisuudesta. Lainsäädännössä tulisi selkeyttää sitä, miten erilaisten palvelujen osalta turvataan yksin maahan tulleiden lasten ja nuorten palvelujen ohella heidän toimeentulonsa. Lähtökohtana ei voida pitää sitä, että kyseisen ryhmän toimeentulo on perustoimeentulotuen varassa.

Kela pitää hyvänä, että niiden alaikäisenä yksin Suomeen saapuvien, jotka eivät kuulu kotoutumislain piiriin, lainsäädännöllistä viitekehystä esitetään selonteossa VNS 6/2021 kehitettäväksi. Palvelujen saamisen ohella tulisi kuitenkin huomioida myös erityisesti ko. ryhmän lasten ja nuorten oikeus taloudelliseen tukeen niin, ettei se ole pitkäaikaisesti viimesijaisen perustoimeentulon varassa.

Tiedonvaihto viranomaisten kesken

Kela korosti lausunnossaan, että kotoutumislain ja muun selonteon pohjalta annettavan lainsäädännön valmistelussa tulee huomioida, että se mahdollistaa tiedonkulun viranomaisten välillä siten, että se tukee kotoutumisen sujuvuutta.

Selonteossa VNS 6/2021 todetaan, että lainsäädäntöä valmisteltaessa huomioidaan tiedonsiirtokysymykset viranomaisten välillä.

Roolit ja verkosto

Kela toi esille myös, että selonteossa tulisi kuvata tarkemmin kotoutumisen verkostojen ja järjestöjen kenttä kokonaiskuvan saamiseksi. Myös Kelan rooli tulisi siinä huomioida.

Selonteossa VNS 6/2021 todetaan alueellisten ja paikallisten verkostojen hyödyntämisen olevan keskeinen osa kotoutumisohjelmaa, mitä Kela pitää hyvänä asiana. Maahanmuuttajien arkeen vaikuttavana keskeisenä toimijana Kela toivoo, että sen rooli ja merkittävyys tulee huomioiduksi tässä verkostotyössä sekä muissakin yhteyksissä ja kokoonpanoissa, joissa kotouttamista käsitellään ja toimenpiteitä valmistellaan.